

Opleiden zonder punten is nog even wennen

De eeuwige strijd in opleidingenland tussen verplichting en verantwoordelijkheid kantelt in de accountancy. PE-punten vervallen, accountants moeten eigen leerroutes ontwerpen. Velen moeten nog wennen aan hun nieuwe vrijheid. Maar er klinkt ook enthousiasme.

Henk Vlaming

Vorige maand eindigde het vertrouwde puntensysteem voor de permanente educatie. Accountants die hun beroep willen onderhouden, moeten daarin eigen keuzes maken. Erkende PE-instellingen zijn er niet meer. Hoeveel en wat je wilt leren is nu aan jezelf. Opleidingen volgen hoeft niet meer per se, met intervisie, *learning on the job*, coaching of zelfstudie kom je er ook, stelt de NBA. De enige uitzondering zijn enkele door de beroepsorganisatie voorgeschreven vakopleidingen.

Alle accountants weten inmiddels dat ze hun beroepseducatie moeten beschrijven in een eigen portfolio. Die moet aansluiten bij persoonlijke leerdoelen en hun werkzaamheden. Resultaten moeten beschikbaar blijven. Controle of ze hun vak goed onderhouden vindt steekproefsgewijs plaats.

"Een beetje vaag", is het nog voor Hans Terpstra van accountantskantoor Finx. "Er is nu alle vrijheid om te leren wat je zelf nodig vindt. Er zijn al de nodige grappen over gemaakt. Dat je dus ook een slipcursus kan volgen op het circuit van Zandvoort, omdat we zo snel van de ene naar de andere klant onderweg zijn. Of een cursus Italiaans, omdat we een Italiaanse klant hebben."

Tegelijk is het niet alleen maar lachen, maar zijn er ook nog vragen over het nieuwe opleidingssysteem en hoe accountants hun vakbekwaamheid straks kunnen aantonen. "Onderwerpen die je al beheerst zet je niet in je portfolio", vervolgt Terpstra. "Maar ontstaat er in je beroepsuitoefening juist over zo'n onderwerp een geschil, hoe toon je dan je vakbekwaamheid aan? Dit onderwerp heb je immers niet in je portfolio gezet. Had je wel moeten doen, zegt de tuchtrechter straks."

Terpstra vreest dat het nieuwe PE-systeem verstarring in de hand kan werken. "Want mag ik straks werken voor een sector die ik nu niet bedien en die ook niet in mijn portfolio staat? Ik kan me dan wel heel goed gaan inlezen, maar als dit niet in mijn leerdoelen staat, weegt het niet mee voor mijn vakbekwaamheid. Hoe moet ik die dan laten zien?"

Must

Dat permanente educatie een must is, onderstreept iedereen. "Ik ben er een betere accountant door geworden", zegt Henk van Zijtveld van Elysee Accountants. "Bijvoorbeeld door de opleiding over successierecht, die duurde vier dagen."

Toch is er het besef dat het oude PE-systeem verre van ideaal was. "Sommige geaccrediteerde cursussen vond ik poppenkast", zegt Niels Lansbergen van accountantskantoor Astrium. "Ik heb accountants meegemaakt die de slappe lach kregen van een cursus, zo kinderlijk was het. Waarom gaat een goed geëquipeerde accountant bij een nietszeggende cursus zitten, anders dan voor PE-punten? Bij het koffieapparaat is dat wel het verhaal: wat levert me de meeste punten op, in verhouding tot de minste inspanning? Ik heb zelf wel eens in de situatie gezeten dat ik aan het eind van het jaar nog een paar punten moest halen."

'Dat permanente educatie een must is, onderstreept iedereen.'

Hoe bedenkelijk deze gang van zaken ook klinkt, die was minder fout dan het lijkt, zegt Hans Terpstra. "Cursussen volgen om nog even wat punten te halen aan het eind van het jaar, heeft ook voor verrassende verrijking gezorgd. Onder normale omstandigheden zoek je ze niet uit, maar later ben je toch blij dat je ze hebt gevolgd."

De vraag van veel accountants is of het nieuwe PE-systeem beter wordt. "De planning van de educatie wordt moeilijker", denkt Henk van Zijtveld. De inhoudelijke verschillen met het puntensysteem vindt hij klein, maar hij mist nu de vertrouwde handvatten. "Onder het oude systeem wist je precies hoeveel je moest studeren. Je koos je onderwerpen en selecteerde uit gecertificeerde opleidingen. Ik denk dat ik voor mijn permante educatie blijf denken in termen van PE-punten."

Zonder zulk houvast vreest hij dat de discipline verslapt in de beroepsgroep. "Het volgen van opleidingen is nu vrijer. Vanuit de NBA is het moeilijker om te monitoren wat de leden doen aan scholing. Daardoor wordt het voor accountants gemakkelijker om de opleidingen te laten zitten."

'Scholing kost tijd en geld en daar gaat de sector economisch mee om.'

"Het gevaar is dat ze er de kantjes van af gaan lopen", waarschuwt ook Niels Lansbergen. "In het oude systeem wist je wat je te doen stond, waar je uit kon kiezen en welke cursussen de meeste punten opleverden. Het was tenminste helder."

Bernaldo van der Heide van Accres Accountants en Belastingadviseurs vraagt zich af of het nieuwe systeem zal brengen wat wordt gehoopt. Scholing kost tijd en geld en daar gaat de sector economisch mee om. "Vanwege de investering in tijd en kosten volgden we cursussen samen met twee andere kantoren. Maar nu moet elke accountant een persoonlijk opleidingstraject opzetten, wat leidt tot veel verschillende cursussen die op verschillende plaatsen worden gegeven. Ik mag hopen dat accountants erover nadenken en er geen verplicht nummer van maken."

Zelfevaluatietool voor openbaar, intern en overheidsaccountants

De NBA heeft een zelfevaluatietool ontwikkeld voor openbaar, intern en overheidsaccountants, die moet helpen bij het opstellen van het PE-portfolio.

De tool ondersteunt bij het formuleren van passende leerdoelen en het selecteren van de juiste leeractiviteiten die, in samenhang met voor de accountancy relevante externe ontwikkelingen, aansluiten bij de eigen werkzaamheden.

De online zelfevaluatie is gebaseerd op het Beroeps -en competentiemodel openbaar, intern en overheidsaccountants. De gebruiker ontvangt in een persoonlijk rapport een PE-advies, dat als uitgangspunt kan dienen voor het opstellen van de eigen PE-Portfolio.

Op dinsdag 19 januari 2021 organiseert de NBA ook een online webinar Beroeps-en competentiemodel voor de openbaar, intern en overheidsaccountant. Aanmelden is nog mogelijk.

Gewenningsperiode

De onzekerheid raakt de kern van de permanente educatie nieuwe stijl.

Beroepsontwikkeling vraagt om maatwerk in plaats van een massaproduct, vooral bij kennisintensieve beroepen. Elke accountant moet een persoonlijke afweging maken voor de te volgen leerroute. Centrale sturing past daar niet bij. "Dat hebben we niet zelf bedacht", zegt Sandra Kroon, manager Lerend Beroep van de NBA. "In Engeland en Schotland is dit systeem al ingevoerd voor accountants, daar zijn de ervaringen positief. Wel was daar een gewenningsperiode. Na een paar jaar ga je ervaren wat het effect is voor je beroepsontwikkeling."

'Na een paar jaar ga je ervaren wat het effect is voor je beroepsontwikkeling.'

In 2016 en 2017 is er in Nederland mee geëxperimenteerd onder 160 accountants. Die vonden dat ze er een kritischer blik van kregen en betere keuzes maakten. Met dit soort inzichten in het achterhoofd heeft de NBA de PE-punten overboord gezet.

Het klinkt Joseph Kessels als muziek in de oren. Hij is emeritus-hoogleraar human resource development en tot 2016 verbonden aan de Universiteit Twente. Een puntensysteem voor permanente educatie wekt weerstand op bij professionals, weet hij. "Je eigen keuze wordt *overruled*. Wat je ook voorschrijft aan geaccrediteerde congressen, opleidingen en cursussen, mensen kunnen niet slim worden tegen hun wil."

Wat het wel oplevert, is een negatieve leercultuur, waarschuwt Kessels. "Die vind je in de werkomgeving waar weinig aandacht is voor nieuwe ontwikkelingen. Vakliteratuur wordt zelden besproken. Mensen hebben soms geen idee meer welke leerdoelen ze de moeite waard vinden. Kun je die vraag niet beantwoorden, dan heb je het eigenlijk al opgegeven."

Ondanks dit soort inzichten blijft permanente educatie een worsteling voor tal van beroepsgroepen, van rechters en tolken tot docenten en bestuurders. Eigen verantwoordelijkheid stuit vaak op onwil. Zeventig procent van de organisaties ervaart gebrek aan draagvlak voor scholing, zo signaleerde opleidingspecialist Annet van Duren, die er een paar jaar geleden onderzoek naar deed. De leercultuur rammelt, het opleidingsbudget is krap en er is tijdsdruk. "Het probleem zelf is wellicht geen verrassing", zo reageerde ze op de uitkomsten. "Maar de mate waarin overtrof mijn verwachtingen in negatieve zin."

Faciliteren, niet dwingen

Hoe het dan wel moet? "Door accountants te faciliteren en ze niet tot leren te dwingen", zegt Joseph Kessels. "Organiseer bijeenkomsten over interessante, actuele vraagstukken. Hoogopgeleide professionals die betaald krijgen om scherp en alert te zijn, kunnen best relevante leeractiviteiten voor elkaar organiseren. Laat het woord opleiden of leren maar weg, dat doet weinig goeds en schrikt zelfs af. Als mensen oprechte motivatie hebben, kost deelname geen enkele moeite. Die geeft juist energie."

'Als accountant zoek je iets om aan te toetsen.'

Nu het nieuwe systeem er is, roeren ook de supporters zich. "Aanvankelijk vond ik het te vrijblijvend", zegt Wilbert van Overveld van Cipres Accountancy. "Nu gaan we pretstudies volgen, dacht ik. In drie uur kun je straks je portfolio van een jaar vullen. En hoe ziet controle zonder PE-punten eruit? Als accountant zoek je iets om aan te toetsen."

Maar toen Van Overveld zich er nader in verdiepte, kwam hij tot een andere conclusie. "In de praktijk werkte ik er al mee. Ik zocht uit wat ik nodig had en dat volgde ik, ook als ik er geen PE-punten voor kreeg. Het enige verschil met vroeger is dat nu alle opleidingen die voor mij relevant zijn, meetellen voor mijn permanente educatie."

Alles over de nieuwe PE

De Nadere Voorschriften Permanente Educatie (NVPE 2019) zijn in de afgelopen jaren gefaseerd ingevoerd. Vanaf 1 januari 2021 gelden ze voor alle actieve NBA-leden. De NBA heeft alle informatie over de nieuwe PE-regeling [gebundeld op nba.nl](https://www.nba.nl).

Ook organiseert de beroepsorganisatie in het nieuwe jaar nog een aantal gratis webinars, die leden kunnen helpen bij het opstellen van een eigen PE-plan.

Bernaldo van der Heide voelt zich geïnspireerd door het nieuwe PE-systeem. "Ik ga managementcursussen volgen", zegt hij. "Misschien zou ik dat zonder nieuw PE-systeem ook hebben gedaan, want ik heb mijn eigen kantoor om te leiden. Maar als accountant denk je niet zo snel aan een managementopleiding. Nu zie ik die als een onderdeel van mijn beroepsontwikkeling. Ik hoop dat andere accountants ook zo denken. Dat ze voor hun ontwikkeling niet vanzelfsprekend aansluiten bij de groep, maar dat ze door al die opleidingen scrollen en zich afvragen wat er voor hen tussen zit."

Deel dit artikel

[Henk Vlaming is journalist.](#)

GERELATEERD

NIEUWS | 11 juni 2021

NBA Opleidingen start weer met fysieke bijeenkomsten

Na een lange periode van online cursussen en trainingen organiseert NBA Opleidingen vanaf deze maand ook weer een aantal fysieke bijeenkomsten. →

NIEUWS | 16 maart 2021

NBA stopt met webinars over nieuwe PE-regeling

Ruim vijfduizend NBA-leden hebben sinds september 2020 deelgenomen aan de serie webinars van de beroepsorganisatie over de nieuwe PE-regeling. De reeks is nu afgerond.... →

Marcel Pheijffer

DISCUSSIE | Column | 26 februari 2021

Ergernis inzake inhoud geven aan PE-verplichtingen NBA

De invulling door de NBA van het PE-onderwerp 'continuïteit' geeft voor accountants in business te denken, vindt Marcel Pheijffer. →

NIEUWS | 13 november 2020

NBA: PE-inhaalverplichting over 2020 loopt tot medio 2021

NBA-leden voor wie over 2020 nog de oude PE-systematiek geldt, krijgen tot en met 30 juni 2021 de gelegenheid om te voldoen aan de PE-verplichting 2020. Dat heeft... →

MAGAZINE | 06 november 2020

Het nieuwe PE-model: meer keuze, meer verantwoordelijkheid

Belangrijk fundament onder de kwaliteit van het accountantsberoep is het systeem van permanente educatie. Begin 2019 is gekozen voor een nieuw systeem, dat vanaf... →